

Nors projektas dar nepasiekė Seimo, teisės firmos „Sorainen“ ekspertai perspėja: pagal naują tvarką įmonės turėtų sumokėti milijonines baudas dar prieš teismui patvirtinant, ar jos iš tiesų pažeidė įstatymą, o galimybės nemokėti baudos, pateikiant garantiją, nebelieka. Tai, teisės ekspertų vertinimu, reikštų ženkliai silpnesnę verslo teisių apsaugą ir didesnę finansinę naštą ginčų metu.

Pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą, įmonė už konkurencijos teisės pažeidimą turi sumokėti baudą per tris mėnesius. Net jei įmonė nesutinka su Konkurencijos tarybos sprendimu ir jį skundžia teismui, bauda vis tiek turi būti sumokėta arba gali būti pateikta tokios pačios vertės banko garantija. Toks modelis, pasak ekspertų, verslui tampa itin sudėtingu išbandymu. Nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigalios Konkurencijos įstatymo pakeitimas, kuris numato pareigą sumokėti pusę paskirtos baudos arba pateikti banko garantiją šiai sumai.

Konkurencijos tarybos skiriamos baudos dažnai siekia milijonus eurų ir tai yra įprasta praktika. Vien per pastarąsias dvi savaites dviem įmonėms buvo skirtos beveik 8,5 mln. eurų baudos, o didžiausi jų rekordai siekia net 20–30 mln. eurų vienai įmonei. Tačiau pastaruoju metu teismai vis dažniau konstatuoja, kad kai kurios šios baudos buvo nepagrįstos, pavyzdžiui, dar šiemet pirmosios instancijos teismas panaikino rekordines 72 mln. eurų sankcijas vaistinių tinklams.

„Sumokėti tokio dydžio sumas per tris mėnesius nežlugdant verslo labai sudėtinga. Todėl dažniausiai pasirenkama alternatyva – banko garantija. Vis dėlto ši galimybė taip pat kainuoja brangiai, nes bankas, suteikdamas garantiją, apriboja įmonės veiklą – pavyzdžiui, dividendų išmokėjimą – ir reikalauja mokėti palūkanas,“ – sako „Sorainen“ partneris ir advokatas dr. Daivis Švirinas.

Siūlomi pakeitimai – žingsnis atgal?

Ieškant balanso tarp verslo ir valstybės interesų, Seimas prieš pusmetį priėmė įstatymą – nuo 2026 m. įmonėms, ginčijančioms Konkurencijos tarybos sprendimą teisme, reikėtų sumokėti pusę baudos arba pateikti šios sumos dalies banko garantiją. Tačiau Finansų ministerijos parengti naujausi siūlymai, kurie šiuo metu dar svarstomi Vyriausybėje, vėl suka į kitą pusę. Likus vos porai mėnesių iki naujų taisyklių įsigaliojimo, siūloma išvis atsisakyti galimybės pateikti garantiją – įmonės per tris mėnesius tiesiog turėtų sumokėti pusę baudos.

„Tokie pakeitimai reikštų milžinišką žingsnį atgal verslo teisių apsaugos srityje – įmonės prarastų galimybę užtikrinti baudų mokėjimą pateikiant garantijas“ – pabrėžia dr. D. Švirinas.

Kodėl vos po kelių mėnesių nuo paskutinių pataisų priėmimo vėl prireikė keisti reguliavimą? Pasak ekspertų, banko garantijų mechanizmas yra naudingas ne tik verslui, bet ir valstybei. Net jei įmonė pralaimi bylą ir negali sumokėti baudos, valstybė vis tiek atgauna visą sumą iš garantiją išdavusio banko. Todėl, anot teisininkų, siūlymas visiškai atsisakyti šio instrumento atrodo chaotiškas ir neturintis aiškaus tikslo, galimai yra tiesiog biurokratinis naštos didinimas verslui.

Galimos pasekmės verslui

Nors teisės aktų rengėjai teigia, kad siūlomi pakeitimai neturės tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ar plėtrai, konkurencijos teisės eksperto dr. D. Švirino teigimu, realybė yra priešinga. Pagal naująją tvarką įmonėms tektų skirti reikšmingas – dažnai milijonines – lėšas dar iki teismo patvirtinimo dėl jų kaltės. Kadangi dalis baudų vėliau pripažįstamos nepagrįstomis, toks reikalavimas galėtų smarkiai paveikti įmonių likvidumą ir finansinį stabilumą, ypač kai ginčai teismuose kartais tęsiasi ir kelerius metus.

Įstatymo aiškinamajame rašte teigiama, kad banko garantijų mechanizmas esą tampa perteklinis, nes naujasis Konkurencijos įstatymo 33 straipsnis jau numato, kad skundo pateikimas sustabdo pusės baudos išieškojimą. Tokia pozicija sunkiai suprantama, nes alternatyva pateikti garantiją, kol vyksta ginčas su Konkurencijos taryba, tikrai nėra perteklinė.

Be to, projektas buvo formaliai derintas su suinteresuotomis šalimis tik metų pradžioje, tačiau esminiai pakeitimai dėl garantijų panaikinimo įtraukti jau po derinimo laikotarpio pabaigos. Tai, anot „Sorainen“ partnerio dr. D. Švirino, kelia papildomų klausimų dėl teisinio aiškumo ir skaidrumo teisėkūros procese, taip pat sukuria visišką sumaištį dėl tu procesų, kuriuose garantijos yra pateiktos iš anksčiau pagal vis dar galiojančią tvarką.

